

Åndemaneren, der fór til månen (med mytetræk)

1. Der var engang i længe svundne tider en åndemaner, der forstod at fare gennem luften. En dag fik han lyst til at besøge månemanden, og så holdt han en åndebevisværgelse og fór ud i himmelrummet. Månemanden tog vel imod ham og satte mad frem for ham, og da åndemaneren var vel i gang med måltidet, sagde månemanden, at det nu ikke ville vare længe, før troldkvinden, der æder indvolde, ville komme ind; derpå tog han fra sin briks en lille tingest, der lignede en stump af en dværgpil, og sagde:

”Den skal du bide i, når du får lyst til at le; for hun vil gøre alt for at få dig til at le, og så snart du bare smiler, skærer hun dig op og æder dine indvolde.”

Lidt efter viste der sig pludselig en kødbakke midt på gulvet, og bakken snurrede rundt, uden at man kunne se noget menneske, og midt i bakken lå en ulo.

Mytetræk: Foregår i en mytisk (ur)tid som ikke kan defineres. ”Engang i svundne tider”

2. Månemanden rejste sig op, tog kødbakken og stak den ind under sidebriksen. Så kom der en troldkvinde ind, en troldkvinde, de lo over hele ansigtet. Og hun stillede sig op midt på gulvet og begyndte at danse. Og hun dansede og blev ved med at danse, og til sidst så det ud, som om ansigtet voksede ud til begge sider, så at det blev ganske langstrakt. Men da manden stadig ikke gjorde mine til at smile, begyndte det pludselig at vokse på den anden led og blev så aflangt, at det til sidst næsten kun var en streg. Øjnene var helt nede ved skridtet, så langt nede, at hun kunne se sit eget skridt. Men da manden endnu ikke gjorde mine til at smile, blev troldkvinden pludselig alvorlig og holdt inde, idet hendes ansigt fik sit naturlige udseende igen. Men efter et lille ophold gav hun sig igen til at danse glædesdans, og hun virrede nu voldsomt med hovedet, medens hendes kinder blev ved med at vokse, så at de til sidst klaskede hende på bukselinningerne. Dette så så vanvittig grinagtigt ud, at åndemaneren var lige ved at smile. Han fortrak dog ikke en mine, skønt han inderst inde havde stor lyst til at le. Da var der en stemme fra vinduet, som råbte:

”Der smilede han, der smilede han!”

Men da åndemaneren stadig ikke fortrak en mine, blev kællingen så rasende, at hun skyndte sig ud af huset.

Mytetræk: Hovedpersonen (åndemaneren) udsættes for svære prøvelser. I denne myte består disse prøvelser af at han får sine indvolde ædt hvis han griner.

3. Et øjeblik efter kom en ung pige ind og sagde:

”Jeg skulle bede om hendes kødbakke!”

Månemanden værdigede hende ikke et svar, skønt hun blev ved med at tale om kødbakken, og til sidst gik hun ud igen. Men et øjeblik efter kom hun grædende ind, helt overkradset i ansigtet og sagde:

”Jeg skulle bede om hendes kødbakke!”

Men heller ikke denne gang svarede månemanden. Så gik hun igen for atter et øjeblik efter at komme ind, og nu sagde hun:

”Jeg skulle sige, at hvis hun ikke fik sin kødbakke nu, ville hun rive fjeldene ned.”

Mytetræk: Gentagelser (3 gange). Pigen beder om kødfadet 3 gange.

4. Troldkvinden var en af dem, der havde været med til at rejse de støtter, som holder himmelrummet oppe. Denne gang svarede månemanden: ”Lad hende vise os, hvad hun kan, så skal hun få sin kødbakke tilbage!”

Pigen styrtede ud af huset, og da hun kom ind igen, sagde hun:

”Jeg skulle sige, at nu kan I komme ud og se det, hvis I har lyst!”

Mytetræk: Forklarer universets skabelse. I denne myte omtales det at troldkvinden har rejst de fjelde der holder himlen oppe. Bemærk her at ordet troldkvinde stammer fra en europæisk forståelse af myten. I grønlandsk kultur er Indvoldsædersken snarere en ånd.

5. Da de kom ud, stod troldkvinden vendt mod jordens højeste fjelde, og blot hun sparkede med benene, faldt vældige stenskrud ned. Da skyndte månemanden sig at sige:

”Nu skal du få dit kødfad!”

Og så gik de ind i huset igen, og her fortalte månemanden:

”Ser du, hendes hunde er så små, at de ingen øjne har, og de bliver aldrig større; og således er de, fordi de kun æder menneskeindvolde!”

Nu kom der en mængde mennesker ind, og der blev sat mad frem for dem, og de snakkede i munden på hinanden og spiste. Lidt efter gik de igen, og da sagde månemanden:

”Kom, så skal du se – al den mad, de lige har spist, ligger på det sted, hvor de har siddet. Den løber lige igennem dem, fordi de ingen indvolde har!”

Mytetræk: Forklarer naturfænomener. I denne myte kommer der stenskrud fordi troldkvinden sparker.

6. Derpå åbnede månemanden et hul i sit gulv og bad åndemaneren kigge ned. De så da ned over alle menneskenes bopladser, der herfra syntes at ligge ganske nær ved hinanden. Bagved et af husene opdagede de kvinde med sit barn i amaut (*en anorak med plads til et barn i hæften, red.*), og kvinden var netop i færd med at æde noget, som var tabu for hende. Da sagde månemanden:

”Når jeg ser sådan noget, kan jeg slet ikke sove!”

For månemanden vogter over menneskenes levereregler.

Mytetræk: Forklarer og indskærper kulturelle levereregler og tabuer. Her er der tale om kvindens tabubrud med maden – der var i det grønlandske samfund mange taburegler om hvad man måtte spise eller røre ved, særligt i forbindelse med fødsler, menstruation og død. Disse taburegler var vigtige at overholde for at opretholde balancen mellem åndeverdenen og menneskeverdenen.

7. Han viste nu jordens lande for åndemaneren og sagde:

”Ser du der lidt østen for jeres boplads, der ligger en død narhval.”

Næppe havde åndemaneren fået øje på den, før han fik travlt med at komme tilbage til jorden igen, og han lod månemanden binde sig, sådan som han plejede at være bundet, når han fór gennem luften, og styrtede så ud i rummet.

Dette fortæller man om åndemaneren besøg hos månemanden.

Mytetræk: Hovedpersonen får en straf eller en belønning. I dette tilfælde er der tale om en belønning, nemlig den døde narhval. En død hval har været den ultimative belønning. En kæmpe fangst uden at man skal ud på havet og risikere livet. Fra hvalen kunne man få kød, spæk til at brænde i spækklampen, knogler og tand til redskaber og amuletter osv. osv.